

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

ESKOM TRANSMISSION
MATIMBA B MARANG, DINALEDI & DELTA-EPSILON PROJECTS
PUBLIC MEETING
8 MARCH 2007 / 8 MAART 2007
DWAALBOOM CLINIC HALL - DWAALBOOM

| Item No. | Discussion / Bespreking | Action / Aksie |
|----------|--|----------------|
| 1. | <p>Verwelkoming en bekendstelling / Welcome and introduction</p> <p>Dr Dawid de Waal het die vergadering ge-open en almal verwelkom. Met 'n Omgewingsimpakproses is daar gewoonlik twee spanne. Die eerste is die Applikant, in hierdie geval Eskom, wat graag 'n sekere aktiwiteit wil uitvoer. Eskom stel dan onafhanklike konsultante aan, in hierdie geval Margen Industrial Services wat die Omgewingsimpakproses moet hanteer.</p> <p>Applikant: Sebenzile Vilikazi: Eskom Transmissie – Projek Bestuurder Mfundzi Songo: Eskom Transmissie – Tegniese Beplanning Dudu Hadebe: Eskom Transmissie – Tegniese Beplanning</p> <p>Konsultant: Moses Mhlangu: Margen Industrial Services – Hoof Konsultant Wonderboy Mahlela: Margen Industrial Services – Publieke Deelname Specialis Jonel Boonzaaier: Margen Industrial Services – Publieke Deelname Spesialis Jean Beater: PBA International – Projek Bestuurder, OIS Proses Jacques Boonzaaier: PBA International – Projek Bestuurder, OIS Proses</p> <p>Dr de Waal het agtergrond gegee oor die Omgewingsimpakproses. Daar is twee fases in so 'n proses: die Bestekopname Fase en die Ondersoek Fase.</p> <p>Die doelwit met die Bestekopname Fase is om te bepaal wat ondersoek moet word in die volgende fase en wat die kwessies is wat na gekyk moet word. 'n "Plan of Study for Scoping" word opgetrek en hierdie dokument vertel wat die konsultant gaan ondersoek en hoe hulle dit gaan doen. Dan word 'n verslag opgetrek – die kwessies wat geopper is deur die publiek en hoe hulle ondersoek gaan word. Hierdie verslag word beskikbaar gemaak aan die publiek vir kommentaar en dan word hierdie verslag by die Departement van Omgewingsake en Toerisme ingedien vir hulle goedkeuring. Wanneer die Departement hierdie verslag goedkeur kan daar voortbeweeg word met die volgende fase.</p> <p>Daar is sekere regte wat geaffekteerde en belanghebbende partye het. Die publiek het 'n keuse om deel te neem. As jy kies om nie deel te neem nie sal jou kwessies nie aangehoor word nie. Die publiek moet dan ook deur die dokumente gaan wat deur die konsultant beskikbaar gemaak word om seker te maak hulle kwessies is aangeteken en hoe en wat verder gaan gebeur. Die publiek moet ook dan seker maak hulle kwessies is voldoende en korrek aangespreek.</p> <p>Die finale Bestekopname Verslag wat na die Departement toe gaan word ook</p> | |

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

| Item No. | Discussion / Bespreking | Action / Aksie |
|----------|---|----------------|
| | <p>beskikbaar gemaak vir die publiek, maar vir kennisname, dat hulle kan sien wat is ingedien by die Departement. Indien u dan verdere kommentaar wil lewer op hierdie dokument, kan u dit doen deur direk na DEAT u kommentaar te stuur.</p> <p>Daarna volg die Ondersoek Fase (ook genoem die Tegniese of Omgewingsimpak Fase). Ondersoeke word dan deur spesialiste gedoen om te bepaal waar die lyne moet loop en ook om die kwessies soos in die vorige fase geïdentifiseer aan te spreek.</p> <p>'n Omgewingsimpak Verslag word dan opgestel wat weer na die publiek gaan vir kommentaar. Wanneer die kommentaar periode verby is, word die verslag gefinaliseer en ingedien by DEAT. 'n Afskrif van die finale verslag word weereens beskikbaar gemaak aan die publiek vir kennisname. DEAT lewer dan 'n besluit – 'n Record of Decision (RoD).</p> <p>DEAT kan een van 3 besluite neem: Ja, die projek word goedgekeur; Nee, die projek word nie goedgekeur nie; of Ja, die projek word goedgekeur met voorwaardes.</p> <p>Wanneer die RoD uitgereik is, het die konsultante 10 dae tyd (vanaf datum van ondertekening van die RoD) om alle geregistreerde partye in kennis te stel van die RoD. Die partye het dan 30 dae om appéel aan te teken vanaf die datum wat die RoD uitgereik is. Die Appéel word deur die Minister van Omgewingsake aangehoor.</p> <p>Omdat jy deelneem beteken dit nie jy verloor jou regte of stem toe tot die projek nie. Al teken jy die dokument wat die spesialiste toestemming gee om studies te doen op jou grond, beteken dit nie jy stem toe tot die projek nie.</p> <p>Dit is baie belangrik om te registreer as 'n geaffekteerde of belanghebbende party. Die konsultante hoof slegs met mense te konsulter wat geregistreer is. Die publiek kan egter enige tyd in die OIS Proses registreer. Dit is ook die verantwoordelikheid van die konsultant om seker te maak daar is met elke grondeienaar gekonsulter in die Ondersoek Fase.</p> <p>Vir hierdie spesifieke projek wil Eskom krag kry van punt A tot by punt B. Hulle kyk dan wat is die tegniese moontlikheid en ook wat is die alternatiewe. Daar word na die alternatiewe gekyk uit 'n omgewingsoogpunt en die konsultante maak dan aanbevelings van watter alternatiewes het voorkeur belyning in terme van omgewingsimpakte.</p> | |
| 2. | <p>Bywoning / Attendance</p> <p>Die bywoningsregister is aangeheg in Aanhangsel 1 / <i>The Attendance Register is attached in annexure 1.</i></p> <p>Verskoning / Apologies</p> <p>Pieter Nel</p> | |
| 3. | <p>Projek Beskrywing / Project Description</p> <p>Mfundzi Songo:</p> | |

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

| Item No. | Discussion / Besprekking | Action / Aksie |
|----------|--|----------------|
| | <p>Thank you all for coming and attending this meeting. The reason why we (Eskom) requires these lines is because of the new power stations to be built in the Waterberg Coalfields area at Lephalale. The big lines are transmission lines and they take the power from where it is generated to where the load is required. The smaller lines are distribution lines and take the power from the load centres (substations) to houses, businesses, etc. There are various projects on the table for the next 20 years.</p> <p>There is a new power station to be built at Lephalale, called Matimba B (Medupi) Power station. It will deliver 4200MW of power. Then there is another power station to be built in Botswana by an independent power producer that will generate 3600MW of power. Both these power stations will be built at the same time to meet the demand for power that is 1500MW per year. Without these power stations the country will not have enough power and blackouts will occur more increasingly in the next couple of years.</p> <p>The plan looked at the number of lines required to transport the power and by using 400kV lines (the same size lines as currently in the area) it would mean that there would be between 13 and 19 400kV lines required. The reason for this number of lines is that if there is a fault on any 2 lines coming out of a power station, the other lines need to be sufficient to carry the load. But the number of lines can be reduced by stepping up at a substation, called Delta substation, near Lephalale, from 400kV to 765kV. Then only 6 x 765kV lines are required. The network will then also be stable even if one or two lines are lost. The 6 lines will be enough to carry the load from 3 power stations, even though only two are planned at this stage.</p> <p>Jean Beater: Currently 90% of power generation in South Africa is in Mpumalanga. New coalfields have now been identified in the Waterberg Coal Reserves and because of this new power stations are being built in the Lephalale area. This power needs to be moved south to where the load capacity is. This is the reason for this project. Eskom is planning for 6 x 765kV transmission power lines from the Delta substation (west of Lephalale) to the Epsilon substation (west of Potchefstroom) to transport this electricity. Eskom is also investigating other options of power generation, such as hydro schemes, sun and wind.</p> <p>The 765kV lines have a servitude size of 80m wide, so running 6 lines together will have a servitude size in excess of 480m. The spacing between the towers (pylons) can be up to 450m. The towers are 55m high. Eskom has a technical requirement that the lines need to be separated by 2km. This means that you will have 2 lines (160m servitude) then 2km separation distance, then another 2 lines (160m servitude) then 2km separation distance and then the final 2 lines (160m servitude). Please note that the 2km separation distance is a minimum distance, so it can be more. This is to ensure network stability. However, both this option, as well as running all lines together with no separation distance will be investigated during this process.</p> <p>The EIA process for this project has started at the beginning of 2007 and will continue for at least a year until a RoD (Record of Decision) has been received from the Department of Environmental Affairs and Tourism (DEAT). If this is a positive RoD, negotiations will begin with individual landowners where after construction of the lines will start. Important dates are as follows: Scoping Report submit to public for comment: mid May to mid June 07; Specialist investigations on preferred corridors: Aug to mid Sep</p> | |

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

| Item No. | Discussion / Bespreking | Action / Aksie |
|----------|---|----------------|
| | <p>07; EIR submit to public for comment: Nov to Mid Dec; Submit EIR to DEAT: Jan 08; DEAT Authorisation: Apr 08.</p> <p>There are a number of irrigation points and game farms in this area and different land uses. More meetings will be held not only with this area, but with other FA's in other areas as well.</p> <p>Putting the 765kV lines underground is not an option that Eskom is considering for this project. There are no 765kV transmission power lines underground anywhere in the world at the moment and the cost of putting the lines underground is also very expensive, which will be forwarded onto the end-user for electricity.</p> <p>The corridors shown on the maps are preliminary corridors and can be moved depending on specialist studies and consultation with Interested and Affected Parties (I&APs). These are NOT final corridors.</p> | |
| 4. | <p>Discussions / Bespreking</p> <p>Verskeie kwessies is ge-opper en is in tabel format vervaat in Aanhangsel 2. / Various issues were raised and these have been captured in table format in Appendix 2.</p> | |
| 5. | <p>Afsluiting en die Pad Voorentoe / Closure and Way Forward</p> <p>Die konsultante het die mense teenwoordig bedank vir hulle tyd. Die dokumente wat beskikbaar gemaak word vir publieke kommentaar sal afskrifte hê by die Boerevereeniging Saal, sowel as by die Obaro Koöperasie.</p> | |

MARGEN INDUSTRIAL SERVICES
PBA INTERNATIONAL SA

ESKOM TRANSMISSION LINE S
MATIMBA MARANG, DINALEDI & DELTA-EPSILON PROJECTS

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

APPENDIX 1: ATTENDANCE REGISTER
BYWONINGSREGISTER

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

**APPENDIX 2: ISSUES RAISED DURING DISCUSSION
KWESSIES GE-OPPER TYDENS BESPREKING**

| NO | ISSUE / KWESSIE | COMMENTATOR / KOMMENTATOR | RESPONSE / ANTWOORD |
|----|---|---------------------------|--|
| 1. | Hoekom loop die lyne nie aan die oostekant af nie? | Attendee | Die lyne moet van Lephalale tot Potchefstroom loop. Daar word gekyk na die afstand tussen punt A en B, plus omtrent 15-20% addisionele afstand en dan word die totale studie area bepaal. |
| 2. | Hoe wyd is die corridor, soos op die kaart gewys? | Attendee | 4km |
| 3. | Is daar 'n kaart met plaasname op? | Attendee | Ja, voor op die tafel. |
| 4. | Beteken die drie pienk lyne op die plaas daar is 3 alternatiewes? | Attendee | Ja, elke pienk lyn (corridor) is 'n alternatief, alhoewel die alternatiewes heeltemal kan verander afhangende van die spesialis studies. |
| 5. | Hierdie vergaderings kon beter geadverteer gewees het en die mense wat belang het moet voor die tyd gekontak word. Wanneer gaan ons by die nitty-gritty uitkom – wat is vergoeding, serwitute, waar gaan die lyne loop, ens. | Gert Nel | <p>Daar is wel geadverteer in die Beeld, Citizen en Sowetan, sowel as in die Kwêvoel. Verder word daar ook plakkate opgesit en mense wie se kontak besonderhede die konsultante het word ook gekontak.</p> <p>Daar sal aabiedings plaasvind deur die konsultante en dan sal ons hopelik van hierdie vrae kan beantwoord.</p> |
| 6. | Wat gaan in Potch gebeur dat soveel lyne daar nodig is? Soos ek verstaan, indien die lyne in een corridor gaan en daar is vuur, kan die krag verloor word. So hoekom kan hierdie lyne dan nie gesplit word nie – sit party lyne oos en party wes. | Kerneels Haasbroek | In the Northam, Rustenburg and Amandelbult area there are a number of platinum mines that require vast amounts of electricity and some of this power is required for that area. The areas around Jhb, Carltonville and the Cape also need electricity and the best place to link up all the power is at Potchefstroom at a substation, called Epsilon. |
| 7. | Verstaan dat die lyne soos aangedui op die kaarte alternatiewe is en dat die lyne gebou moet word, maar wie gaan die slegste getref word. Wil glad nie die lyne he nie – hulle is onooglik. Maar ons besef die lyne moet kom, so vra net dat die lyne nie gaan oor huise of geboue nie. | Archie Kritzinger | <p>Lyne mag nie gebou word oor bestaande struktuur nie, so die lyne sal nie oor huise en dies meer gaan nie.</p> <p>Addisionele nota: indien die omgewingstudies wys dat daar geen ander alternatief is as om die lyne oor strukture te sit dank an die</p> |

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

| NO | ISSUE / KWESSIE | COMMENTATOR / KOMMENTATOR | RESPONSE / ANTWOORD |
|-----|--|---------------------------|--|
| | | | verskuiwings van die structure met Eskom onderhandel word deur die geaffekteerde partye. |
| 8. | Why not put the lines through Botswana. Follow the road from the power station at Mmamabula to Gaberone and then bring them through into South Africa, south of Gaberone. In this way Botswana can also benefit from the lines and the power, the Madikwe and Pilanesburg corridor will be missed and the lines can go through the old Bop area that is not highly populated or developed. | Chris van Niekerk | This was considered. There are a number of issues to consider though. The number of lines will increase as you will have 400kV lines and not 765kV lines. Delta SS cannot be built in Botswana as it is a South African asset and belongs to SA. If the substation and the lines are in Botswana SA will not have control over them. |
| 9. | What about other PS in Africa and energy sources in SA? Those PS do not require the same amount of lines as the lines required from Matimba B PS. The PS are Witbank, Lephalale and Parys/Sasolburg. Aren't PS supposed to connect in a ringfeed and if so, then the lines can go the other way round? | Piet Manders | The other power stations in: Witbank, Steelpoor, Braamhoek, Sasolburg, and Nuclear PS do not require as many lines as there is already existing infrastructure to carry the loads. Eskom requires additional lines to ensure that Matimba B PS links up correctly to the existing network. PS do connect in ringfeed, but if the lines go east there is still the issue of passing through Gauteng that is densely populated. |
| 10. | At the rate that new mines are opening and power usage will this power generation and lines be sufficient for the next 20 years? | Piet Manders | Yes, the planning was done for 20 years and as presented is sufficient for the demand in electricity for the next 20 years. |
| 11. | Is die blou lyne op die kaart bestaande lyne? Die vlak van detail is ook nie korrek nie, want daar is boorgate langs die bestaande lyne, maar dis nie aangeteken op die kaart nie. | Frans Manders | Boorgate en reservoirs is nie 'n problem nie, aangesien hulle nog steeds gebruik kan word ondrr 400 en 765kV lyne. Die lyne kan ook geskuif word om langs grensdrade te loop om geboue tem is. Verder is ons nou eers in die Bestekopname Fase en sal daar na detail gekyk word van grondeienaars in die volgende fase wanneer daar "preferred" alternatiewe corridors is. Hierdie tipe van detail is vir ons belangrik oor wat op die grond gebeur. Die konsultante is nie van hierdie area nie en weet dus nie wat hier gebeur nie. Dis hoekom ons |

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

| NO | ISSUE / KWESSIE | COMMENTATOR / KOMMENTATOR | RESPONSE / ANTWOORD |
|-----|--|---------------------------|---|
| | | | hierdie vergaderings hou, sodat mense vir ons inligting kan gee oor waar wat is en wat gebeur. |
| 12. | Ek het 'n krip onder 'n bestaande lyn en dis skok mense en beeste wanneer dit reen en mens raak aan die krip. | Mnr Haasbroek | If the troughs are made from steel they need to be earthed to reduce the risk of shock especially during thunderstorms. During thunderstorms the EMF's around the lines are generally worse than on a sunny day – so those areas should be avoided during thunderstorms. Induction depends on the type of ground, earthing and must be looked at to provide an answer – will refer to specialist for an answer. |
| 13. | Een van die corridors loop reg oor my grond. Kan al 6 lyne in een corridor gesit word? | Louis van Deventer | Ja, hulle kan. Met die skeidingsafstand van 2km is die totale afstand 4480m en die corridor soos op die kaart aangegeteken is 4km breed. |
| 14. | Dit impliseer dat die persoon oor wie se grond hierdie lyne gaan nadelig geraak gaan word. Toerisme gaan daal, estetiese waarde gaan daal sowel as die waarde van die grond wat nul gaan wees agt die lyne – en dit is ekonomies katastrofies vir so eienaar. Daar moet dus eerder 2 lyne per corridor wees in plaas van 6. Saai grond word ook erger getref – 2km bree grond, dus is die hele grond daarmee heen en die ekonomiese impak is enorm. | Louis van Deventer | The 2km separation distance is 'n minimum and it can be more. Both options – putting all the lines together as well as keeping with the separation distance will be considered in this project. |
| 15. | In Augustus verlede jaar he tons 'n vergadering gehad en sekere vrae is gevra en nog steeds nie beantwoord nie. Wat van die vrugbaarheid van diere onder die lyne? En hoe werk die serwituut betalings van die lyne. | Danie van Vuuren | Sedert Augustus verlede jaar is die projek vir 'n wyle gestop omdat sekere tegniese kwessies eers uitgeklaar moes word. Hierdie projek het nou weer 'n aanvang geneem aan die begin van die jaar. Daar is 'n studie oor die effek van die EMF's op die vrugbaarheid van diere en hierdie studie sal ingesluit word by die notules van die vergadering – hierdie studie gee egter nie 'n duidelike antwoord of die EMF's wel 'n invloed het op diere se vrugbaarheid al dan nie. |

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

| NO | ISSUE / KWESSIE | COMMENTATOR / KOMMENTATOR | RESPONSE / ANTWOORD |
|-----|--|---------------------------|--|
| | | | Ons sal weer 'n vergadering reel met die Dwaalboom BV, waarvan Danie van Vuuren die voorstuur is en seker maak die Eskom Onderhandelaar – Koos van der Merwe – is by hierdie vergadering om enige vrae wat daar is omtrent serwituit kwessies te kan beantwoord. |
| 16. | Doen 'n beroep op die boere om saam te staan teen hierdie nuwe lyne. Het reeds bestaande lyne op plaas en daar word nie toiletgeriewe voorsien vir die werkers wat kom skoonmaak nie, so hulle los hulle gemors net daar in die veld. Verder los hulle hekke oop en maak nie reëlings nie, daag net op. Ons wil nie die serwitute hê nie of Eskom nie, want hulle hou nie by hulle woord nie. | Mnr Haasbroek | Hierdie kwessie word elke keer genoem by elke vergadering en Eskom sal dit daarwerklik moet aanspreek. Hierdie sal weer na Eskom verwys word sodat die problem 'n oplossing kan kry. |
| 17. | Volgens die kaart en die corridor gaan die lyne oor my huis en landerye as al die lyne een in corridor gaan wees. Hoe gaan dit my dan affekteer? | Danie Terblanche | Dit is hoekom ons hier is, om inligting te kry vanaf grondeienaars soda tons weet wat op die grond gebeur. Sonder hierdie tipe inligting kan ons nie ingeligte besluite neem nie. Everyone should also alert their neighbours and friends to this project as it will affect a large area. There is also a farmer liaison between the farmers and Eskom to address all issues and concerns that farmers have with existing lines on their properties. |
| 18. | Dit help nie net om met die boere van die BV te praat nie – daar is baie ander boere wat nie aan die BV behoort nie en daar moet ook met hulle konsulteer word. Almal moet gekontak word deur Eskom se rekening afdeling. Die BV is nie Eskom se sekretaresse wat namens Eskom bel om mense in die hande te kry en te nooi na vergaderings nie. Baie van die place word deur naweek boere besit. | Danie van Vuuren | Kontak met die BV is een van die maniere wat die konsultante gebruik om grondeienaars op te spoor. Aan die begin van die studie word 'n aktes-soektag gedoen om te bepaal wie is die geregistreerde grondeenaar van 'n plaas. Hierdie inligting bevat net die naam, maar geen kontak details nie. Verskeie bronne word dan gebruik om die kontak details van die eienaar te bekom. Die naweek boere is ons bewus van, want dit gebeur al hoe meer in verskeie areas dat daar meer en meer naweek boere is. |

DWAALBOOM PUBLIC MEETING MINUTES

| NO | ISSUE / KWESSIE | COMMENTATOR / KOMMENTATOR | RESPONSE / ANTWOORD |
|-----|---|---------------------------|---|
| | | | Verder kontak die konsultante gewoonlik die BV vir hulle hulp en raad oor hoe om mense n die hande te kry. Van die BV's wil nie lede se details gee nie, en vereis dat die konsultante deur die Distrik Landbou Unies en Voorsitters werk. Die konsultante verwag nie van die voorsitters om sekretariesse te speel nie, en enige hulp wat gegee word word baie waardeer, maar indien die voorsitter nie kan help nie, is dit nie 'n problem nie en ander roetes sal dan gevvolg word omdat grondeieinaars op te spoor. |
| 19. | As ons die karate kan kry, kan ons dit versprei en so help om mense in die hande te kry. Ek werk vir Eskom Distribusie in die Dwaalboom en Northam areas en kan dus help om mense in kennis te stel van die projek. | Chris van Niekerk | Die konsultante teken hierdie aan en sal 'n kaart vir MnR van Niekerk stuur. |
| 20. | Eskom was op my perseel en het gate gegrave om nuwe pale in te sit – die pale le nog steeds daar en is nie ingesit nie. Wat gebuer daar? | Mnr Manders | Dit is deel van 'n hout vervangingsprojek. Dr de Waal bevel aan dat Mnr Manders en Van Niekerk na die vergadering ontmoet om hierdie kwessie te bespreek. |